

Magnific Sr. Loís Carlos Medina, Vice-Sindic d'Aran
Sra. Ester Franquesa, Directora Generau de Politica Lingüística
Illustrissima Sra. Ròsa Maria Salgueiro, Secretària der Institut d'Estudis
Aranesi-Acadèmia aranesa dera lengua occitana e Presidenta dera
Fondacion deth Musèu Etnologic dera Val d'Aran
Reverendissim Sr. Pèrè Balagué Archiprest d'Aran
Illustre Sr. Amador Marqués, Baile de Bossòst
Illustre Sr. Francesc Medan, Baile de Es Bòrdes
Illustre Sr. Francesc Boya, Deputat dera Deputacion de Lhèida
Magnifics Conselhèrs deth Conselh Generau d'Aran
Illustrissims membres der Institut d'Estudis Aranesa-Acadèmia aranesa
dera lengua occitana.
Membres dera Fondacion deth Musèu Etnologic dera Val d'Aran
Autoritat, senhores e senhors.

Er aranés non ei ua lengua isolada deth mon, non siguec creada hè mil ans per un art d'invencion, non siguec hèta per un acte de magia per sies mil persones que viuien entre es nòstes montanhes, ... Er aranés ei eth producte de totes aqueres persones qu'entorats de naturalesa, de nhèu, d'aigua e de vida hè lèu mil ans auien coma antecessors, coma auantpassats, a ues hemnes e òmes que parlauen ua lengua emparentada damb er euskera.

Aqueres persones que veigueren eth sòn territòri conquistat pes romans que parlauen latin, èren trebalhadors dera tèrra qu'emplegauen es paraules de besonh entà comprendre-se enes ahèrs deth camp, entà governar-se coma pòble, entà compartir es besonhs dera caça e dera pesca, qu'auien de crear famílies e auer hilhs, as que les calie bastir cases e glèises,... èren es aranesi. E dempús des romans es hilhs des poblants d'Aran, es aranesi, adaptèren era lengua as besonhs de cada dia, ara sua subsistència, ara sua defensa e ath sòn futur e creishement. Però entre aqueres hemnes e òmes n'i auie que viatjauen, se desplaçauen, anauen a trabalhar, s'enamorauien e se maridauen dehòra dera Val d'Aran, gessien entara plana entà anar a “cercar pan tàs dents” coma diguie Mossen Condò, e entà conéisher eth mon, e damb eth temps tornauen tath país, e ac hègen solets o damb es sòns hilhs, que venguien damb un companh o ua companha, e damb eri transportauen era lengua transformada damb naues paraules, damb concèptes d'arbes e d'animaus diferents, que regalauen ara Val d'Aran, que les depositauen en nòste país. O, era Val d'Aran tanben ère receptora de viatjèrs que venguien de per tot, dilhèu a començar, dilhèu a establir-se, o

dilhèu sonque de pas, e que tanben portauen idees e paraules naues e diferents. Es aranesi de hè 800 ans non s'embarrauen ena Val d'Aran. Se comunicauen pes quate costats des sues montanhes, viuien damb es vesins, trabalhauen damb eri e se calie, s'i enfrentauen o se'n hègen complices. E aqui, damb eth dur trebalh e entre aqueri intercambis s'anaue hargant aguesta especiau manèra de parlar. Enes sues gessudes es nòsti aranesi aueren contactes damb es poblants deth Comenge e dera Arieja e deth Bearn e de Rouerga, e de mèns enlà, e senteren as joglars cantar cançons e bèth un, d'aqueri aranesi, coneishec as nòsti trobadors Amanieu de Labroquere e Arnau de Comenges, qu'escriuien ena madeisha lengua que toti es occitans. E aguesta lengua que se transformaue damb era influéncia des viatges e damb es besonhs dera gent d'Aran, que s'adaptaue as tempsi que s'anauen viuent les servie as aranesi en tà anar enquia Tolosa e mèns enlà e enquia Bordèu, pes planes gascones e naturaument tanben pes montanhes pirenenques catalanes o aragoneses. Aquera lengua que parlauen es nòsti auantpassats e qu'emplegauen es creadors entàs sòns cants d'amor e entàs sues denóncies sociaus se sabec conservar ena Val d'Aran milhor qu'en cap aute endret deth mon, damb fòrça expressions e mots parelhs o semblants ad aqueri qu'emplegàuem hè lèu lèu mil ans. Eth nòste aranes a mantengut un apropament ara lengua medievau, fòrça significatiu. E pendent toti aguesti sègles es aranesi aueren clara consciéncia de qu'era lengua nòsta non s'acabaue en Pònt de Rei, que continuaue Garona enlà, que s'extenie pes plages des Landes e pes planes orientales deth Lengadòc, e que formaue part d'un baloard preciós d'intercomunicacion extraordinari. Era lengua d'Aran non ei, non ère ua lengua sonque tàs aranesi, senon entà toti aqueri que montanhes enjós e de cara ath nòrd auien besonhs de comunicacion.

E aguesta riquesa culturau europèa e internacionau, qu'a estat objècte d'ua especiau proteccion pendent es nòsti dies, sustot en aguestes darrèras generacions que s'an manifestat orgulhoses d'aguest patrimòni e an volut protegir-lo. Pr'amor qu'era proteccion e era conservacion dera lengua siguec pendent sègles un acte intuitiu, que hège partida naturau dera vida normau, sense besonh d'esfòrci ne de reflexions ne d'accions especiaus, mèns a estat un acte de consciéncia, de militància de pòble enes nòstes darrèras generacions. Ei eth pòble qui conscientment a volut per dues rasons protegir aguest patrimòni: prumèr pr'amor qu'ei era nòsta lengua, era que mos identifique, era que fondamente eth nòste orgulh de pòble; dempús pr'amor qu'ei un ben dera umanitat, que mos permet presentar-mos

en mon coma es usuaris d'aquera lengua milenària, er occitan, que servic entà establir un còdis de conducta que son ena basa deth pòble europèu e que plantejèc es principis dera nòsta civilizacion de respècte, d'umanitat, de tolerància, de paratge, de jòi, de convivéncia, d'amor ... dera que mo'n sentem portadors, dera que n'èm responsables. Pr'amor qu'èm conscients qu'aguesta lengua mos servic entà anar enquia es Aups, era Mediterrànea, era Mar Grana ... e ei era nòsta lengua. E per açò, en proposar un candidat ath Prèmi Robèrt Lafont, calie premiar ath pòble qu'auie preservat era lengua occitana d'ua forma mès genuïna, d'ua manèra naturau pendent 1000 ans e d'ua forma voluntariosa, conscienta e decidida, pendent es darrèrs 50 ans. Perque era conservacion der occitan ena Val d'Aran enes darrèrs decades ei era volentat deth pòble, manifestada a trauèrs dera politica. D'aguesta politica qu'a viatges ei plea de contradiccions, qu'a originat batèstes e divergències, mès qu'a propiciat era permanéncia dera lengua en aquest bocin de tèrra piviligiada. Rebrembi aquera anecdota escrita per Mossen Alcover ena sua visita ad aquera familia de Montgarri en 1906, ena qu'en veir-le prener nòtes er òme dera casa demanèc que hège e Mossen Alcover li contestèc qu'escriuie es paraules araneses que li didien e er òme dera familia se metec a arrir en tot dider-li qu'er aranés ei tant “embolhat” que non se pòt escriuer e quan vedec eth resultat non acabaue de creir-se qu'aquerò siguessen paraules araneses escrites. E maugrat es contrarietats, e quan en ua auta situacion social, aguesta lengua formarie part de rebrembes perduts enes baulhs d'un humarau, aciu ena Val d'Aran, era lengua ei veiculara ena escòla e ena politica, ei centrau ena administracion, servís ena glèisa entà pregar, s'a convertit en oficiu en tota Catalonha, s'a hèt presenta enes mieis de comunicacion, s'a emplegat entà hèr teatre, entà hèr literatura, se hèn classes de matematicas en aranés, e programes de hèstes, e publicitat des supermercats, se met es nòms as pòbles e as carrèrs, s'ensenhe enes universitats,... Pr'amor qu'ena Val d'Aran pèrd sentit aqueth epitafi escrit per Bernat Lasfargues, que viu en Occitània e que ditz qu'“aciu jatz un òme que neishec ena tèrra a on s'invèntèc er amor e morigüec per non auer podut díder jamès a ua hemna era mendra paraula d'amor ena lengua des trobadors”. Açò ena Val d'Aran non a estat atau; en Aran, vos ac digui perque ac veigui en carrèr e ena escòla, encara i an joeni que se diden paraules d'amor en aranés. E per açò, calie, qu'eth Prèmi Robèrt Lafont s'auesse otorgat as politics aranesi, e en representacion sua ath Conselh Generau d'Aran. Mès eth Conselh Generau d'Aran forme part deth Jurat deth Prèmi, non se podie premiar a eth madeish, ja qu'arrés s'aurie estauviat er emplec dera paraula sobèrbia ena

analisi der hèt.

O tanben s'aurie podut premiar ara escòla aranesa qu'a sabut pendent decades, protegir er emplec e era transmission dera lengua nòsta. Mès qui ei era Escòla aranesa sonque eth reflèxe dera volentat institucionau dera Generalitat qu'ei qui convòque e otòrgue aguest prèmi? Era Generalitat non podie premiar-se a era madeisha. Non podie pecar d'arrogància. E tot e atau bèth dia calerie premiar ara Generalitat pera enorme sensibilitat e proteccion qu'a auut pera lengua occitana e mès encara, calerie premiar a Catalonha, pr'amor que des de hè lèu lèu mil ans, a sabut protegir es drets des aranesi e darrèrament eth dret ara sua lengua. E parafrasejant un aute viatge a Lasfargas pr'amor qu'en Catalonha, era Val d'Aran e er aranés an trobat ua cunhèra e non pas un taüt.

En aguesta ocasion calie premiar era volentat popular de reconéisher era valor deth nòste patrimòni e era volentat institucionau e politica de respòner ad aguesta sensibilitat sociala. E açò ei lo que represente era Fondacion deth Musèu Etnologic dera Val d'Aran. Enes sòns inicis, ena epòca predemocratica, quan encara non ère clar quin serie eth futur politic der Estat e deth nòste país, aguesta Fondacion siguec creada entà promòir era valor e hèr era difusion deth particular e extraordinari patrimòni aranés, e des deth començament es sòns promotors aueren clar qu'er eish vertebrador d'aguest auviatge ei era lengua, e des des inicis era Fondacion dèc ara lengua ua posicion centrau. E damb eth temps es publicacions dera Fondacion aueren ena lengua er element d'identificacion e era Fondacion siguec ath cant des reivindicacions socials e politiquas dera implantacion der aranés ena escòla, e enes negociacions e ena defensa der emplec social tament coma ac a hèt a trauès de Lengua Viua, en tot possar accions culturaus e reivindicatives, e per açò damb aguest Prèmi se reconeish ena Fondacion era representacion sociala dera luta pera defensa der emplec e dera qualitat dera lengua nòsta, qu'a protagonizat eth pòble aranés, a trauès des sues institucions e de tot un pilèr d'accions individuaus des poblants d'Aran, accions personaus que se collectivizen en pòble. Un prèmi nomenat Robèrt Lafont, imatge deth saber e dera entrega per Occitània, que la concedís era Generalitat de Catalonha, en complicitat damb eth Conselh Generau d'Aran e damb era Acadèmia aranesa dera lengua occitana.

En premiar ara Fondacion, en realitat se prèmie era constància deth pòble aranés, era vinculacion volguda ath sòn auviatge, e eth sentiment de

defensa dera sua identitat. E se reconeish que laguens d'Occitània, era Val d'Aran destaque pera sua vertebracion ath torn dera lengua coma eish fundamentau dera sua organizacion sociau, e laguens de Catalonha se destaque qu'Aran ei un hèt de conservacion lingüistica, mereishedora deth major respècte pera sua cultura occitana, qu'a preservat pendent tanti ans.

Enorabona Fondacion deth Musèu Etnologic dera Val d'Aran!